

Φυσικό αέριο στην ανατολική Μεσόγειο

Η σπουδαιότητα των κοιτασμάτων για την Ευρώπη

Ο λόγος «των Παγκόσμιων Αποθεμάτων Φυσικού Αερίου» προς «την Παγκόσμια Ετήσια Κατανάλωση Φυσικού Αερίου» ανέρχεται στα 70 χρόνια (υπολογιζόμενος με τα συνολικά παγκόσμια κοιτάσματα και τη συνολική παγκόσμια ετήσια κατανάλωση του 2008). Δηλαδή, τα αποθέματα φυσικού αερίου επαρκούν περίπου μέχρι και τα τέλη του 21^{ου} αιώνα, εφόσον συνεχίσουμε να τα καταναλώνουμε τα αποθέματα φυσικού αερίου με σταθερό ρυθμό και εντωμεταξύ δεν ανακαλυφθούν κάποια άλλα σημαντικά κοιτάσματα.

Με δεδομένο το χρονικό περιορισμό των 70 χρόνων στην εκμετάλλευση του φυσικού αερίου και σε συνδυασμό με την έλλειψη σημαντικών κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην Ευρώπη (πλην της Νορβηγίας και της Βρετανίας), τις υψηλές ενεργειακές ανάγκες της υπέρμετρα καταναλωτικής και βιομηχανικής γηραιάς ηπείρου, αλλά και την επιδίωξη της Ευρώπης να απελευθερωθεί από το ενεργειακό μονοπώλιο που της «προσφέρει» η Ρωσία, αντιλαμβανόμαστε τη σπουδαιότητα του φυσικού αερίου που φιλοδοξεί η Noble Energy να ανακαλύψει στην ανατολική Μεσόγειο. Μια φιλοδοξία, που σύμφωνα με τις μέχρι στιγμής ενδείξεις, δεν απέχει πολύ από την πραγματικότητα και την οποία συμμερίζονται τόσο το Ισραήλ, καθώς εντός της Αποκλειστικής Οικονομικής του Ζώνης (ΑΟΖ) έχουν ήδη ανακαλυφθεί κάποια σημαντικά κοιτάσματα φυσικού αερίου, όσο και η Κυπριακή Δημοκρατία, που από την 19^η Σεπτεμβρίου εντός του block 12 (ή οικοπέδου Αφροδίτη) της δικής της ΑΟΖ πραγματοποιούνται γεωτρήσεις, για την ανακάλυψη εξίσου σημαντικών κοιτασμάτων φυσικού αερίου. Μάλιστα, σύμφωνα με εκτιμήσεις των ειδικών, τα πρώτα αποτελέσματα θα ανακοινωθούν (;) το αργότερο μέχρι τα τέλη Νοεμβρίου του 2011.

Τα κοιτάσματα της ισραηλινής ΑΟΖ

Η αμερικανικο-εβραϊκών συμφερόντων Noble Energy, μια από τις μεγαλύτερες αμερικάνικες εταιρείες έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων, με ετήσια παραγωγή 1,1 εκατ. βαρέλια πετρελαίου και κύκλο εργασιών 13 δισ. δολάρια (2010), δραστηριοποιείται στον Κόλπο του Μεξικού, στη δυτική Αφρική και από το 1998 στην Ανατολική Μεσόγειο. Κατέχει το 47% των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων του οικοπέδου Mari-B, που συνιστά την πρώτη ισραηλινή εγκατάσταση εξόρυξης φυσικού αερίου σε θαλάσσια περιοχή, και το 36% των κοιτασμάτων του Tamar (ανακάλυψη υποθαλάσσιου κοιτάσματος φυσικού αερίου στο μεγαλύτερο βάθος παγκοσμίως). Στο μετοχικό κεφάλαιο της Noble Energy συμμετέχουν άλλες δύο ισραηλινές εταιρείες: η Delek, με δικαιώματα έρευνας στο κοιτάσμα του block 12 της κυπριακής ΑΟΖ και με γεωτρήσεις στα ισραηλινά κοιτάσματα Leviathan, Tamar και Dalit, καθώς και η ισραηλινή εταιρεία Avner Oil & Gas Ltd, που μαζί με τη Delek θα αναλάβει το 15% των εξόδων έρευνας στο block 12.

Η παραγωγή φυσικού αερίου στο Mari-B ξεκίνησε το 2004 και παρουσιάζει βαθμιαία αύξηση των πωλήσεων, ενώ συγχρόνως αυξάνεται και η ζήτηση υδρογονανθράκων από το

Ισραήλ. Στα άλλα τρία blocks, Tamar, Dalit και Leviathan, υπάρχουν ενδείξεις για εξίσου σημαντικά κοιτάσματα υδρογονανθράκων, που αναμένεται να υπερκαλύψουν τις καταναλωτικές απαιτήσεις του Ισραήλ. Για παράδειγμα, στο Tamar, η ποσότητα φυσικού αερίου υπολογίζεται σε τουλάχιστον 8,4 τρισ. κυβικά πόδια (Tcf), ενώ στο Leviathan, που συνιστά τη μεγαλύτερη επιτυχία στην ιστορία της Noble Energy, η ποσότητα φυσικού αερίου υπολογίζεται σε τουλάχιστον 16 Tcf. Για να αντιληφθούμε το μέγεθος μόνο των δύο κοιτασμάτων (Leviathan και Tamar), των οποίων η συνολική ποσότητα φυσικού αερίου αρχικά υπολογίζεται σε $(8,4 + 16) \text{ Tcf} = 24,4 \text{ Tcf}$ ή $0,7 \text{ Tcm}$ (τρισ. κυβικά μέτρα), θα αναφέρουμε ότι τα συνολικά αποθέματα της Ρωσίας (πρώτης σε παγκόσμια κατάταξη παραγωγού χώρας) ανέρχονται σε 48 Tcm, ενώ του Ιράν (δεύτερης σε παγκόσμια κατάταξη) ανέρχονται σε 28 Tcm. Φυσικά, τα προαναφερόμενα κοιτάσματα συνιστούν τα πρώτα βήματα της Noble Energy στην ανατολική Μεσόγειο και βραχυπρόθεσμα αναμένονται έρευνες και στις υπόλοιπες γειτονικές θαλάσσιες περιοχές των ΑΟΖ του Ισραήλ και της Κυπριακής Δημοκρατίας, οι οποίες αναμένεται να πολλαπλασιάσουν την ήδη σημαντική ποσότητα φυσικού αερίου των $0,7 \text{ Tcm}$.

Τα τουρκικά εμπόδια

Δεδομένου ότι και στο πιο απαισιόδοξο σενάριο οι ποσότητες φυσικού αερίου από τα κοιτάσματα της ανατολικής Μεσογείου θα υπερκαλύπτουν σημαντικά τις ενεργειακές ανάγκες των Ισραηλινών και των Κυπρίων, τίθεται το ερώτημα «πως θα διατεθεί όλη αυτή η ποσότητα φυσικού αερίου στην ενεργειακή αγορά;». Η προφανής απάντηση είναι: «με αγωγούς φυσικού αερίου και με δεξαμενόπλοια μεταφοράς υγροποιημένου αερίου (Liquefied Natural Gas – LNG)». Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε ότι σε παγκόσμιο επίπεδο, η μεταφορά φυσικού αερίου πραγματοποιείται κατά 80% με αγωγούς και κατά περίπου 20% με LNG. Άρα, μετά την ολοκλήρωση της πρώτης φάσης των ερευνητικών γεωτρήσεων και εφόσον ευοδωθούν οι αισιόδοξες εκτιμήσεις, θα τεθεί θέμα κατασκευής αγωγών, οι οποίοι θα μεταφέρουν το φυσικό αέριο στην κύρια και πλησιέστερη ενεργειακή αγορά της Ευρώπης και όπως είναι προφανές θα ακολουθήσουν τη διαδρομή ανατολική Μεσόγειος-Κρήτη-βορειοδυτική Ελλάδα-Ιταλία-κεντρική Ευρώπη.

Ως γνωστόν, η Άγκυρα, κατά παράβαση της Διεθνούς Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας (United Nations Convention on the Law of the Sea - UNCLOS), αμφισβητεί το δικαίωμα των νήσων –στην προκειμένη περίπτωση του Καστελλόριζου- να ορίσουν ζώνη οικονομικού ενδιαφέροντος και ισχυρίζεται ότι η θαλάσσια περιοχή μεταξύ Κύπρου και Κρήτης ανήκει στην τουρκική ΑΟΖ και μάλιστα ότι αυτή εφάπτεται με την αντίστοιχη της Αιγύπτου. Η ασυνέπεια της Άγκυρας αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι δεν έχει υπογράψει τη UNCLOS, απορρίπτει τα νόμιμα δικαιώματα της Ελλάδας για τη δημιουργία ΑΟΖ, ενώ αντίθετα από το 1986 η ίδια έχει υπογράψει διμερείς συμφωνίες με την πρώην ΕΣΣΔ, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία για τον καθορισμό των ΑΟΖ της Μαύρης Θάλασσας, με τη μέθοδο της μέσης γραμμής. Είναι προφανές λοιπόν ότι η Άγκυρα προτίθεται να δημιουργήσει προβλήματα τόσο στη μελλοντική κατασκευή των αγωγών φυσικού αερίου (στο τμήμα νότια Κύπρου-ανατολική Κρήτη), όσο και στις πιθανές έρευνες για κοιτάσματα ανατολικά της Κρήτης.

Αυτό που προκύπτει από την ανάλυση των μέχρι σήμερα δεδομένων είναι ότι βραχυπρόθεσμα η Ελλάδα θα πρέπει να αναγνωρίσει την ΑΟΖ της ή να συνάψει διμερή συμφωνία με την Τουρκία (με ποια ανταλλάγματα;), προκειμένου να πραγματοποιηθεί η εκμετάλλευση του φυσικού αερίου της ανατολικής Μεσογείου, αλλά και να ξεκινήσουν σε δεύτερο χρόνο οι ερευνητικές γεωτρήσεις στην νοτιοανατολική περιοχή της ελληνικής ΑΟΖ. Προς το παρόν, για το θέμα αυτό υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις περί μυστικών συνομιλιών και συμφωνιών μεταξύ Άγκυρας-Ουάσιγκτον (πρόσφατη συνάντηση του Αμερικανού προέδρου Obama με τον Τούρκο πρωθυπουργό Erdogan στο περιθώριο της γενικής συνέλευσης του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη) και Αθηνών-Τελ Αβίβ (πρόσφατη επίσκεψη του υπουργού Άμυνας Π. Μπεγγλίτη στο Ισραήλ για την ενεργοποίηση της ελληνο-ισραηλινής στρατιωτικής συμφωνίας, με άγνωστο περιεχόμενο, προφανώς μετά από έγκριση της Ουάσιγκτον), χωρίς όμως να θεωρείται τίποτε δεδομένο, αφού οι εν λόγω συνομιλίες-συμφωνίες δεν είδαν ποτέ το φως της δημοσιότητας.

Τα πιθανά σενάρια

Έχοντας υπόψη ότι η εκμετάλλευση υδρογονανθράκων προϋποθέτει βελτίωση της κατάστασης ασφάλειας τουλάχιστον στις περιοχές εξόρυξης και μεταφοράς των υδρογονανθράκων, αντιλαμβανόμαστε ότι απαιτείται αλλαγή της συμπεριφοράς της Τουρκίας. Αυτό φυσικά στην προκειμένη περίπτωση θα μπορούσε να επιτευχθεί με μείζονα ανταλλάγματα προς τη γείτονα χώρα. Το ερώτημα όμως είναι ποιος θα προσφέρει αυτά τα γενναία ανταλλάγματα στην Τουρκία; Οι ΗΠΑ με τη μεταστάθμευση των UCAVs τύπου Predator από το Ιράκ στην Τουρκία και την έγκριση χερσαίας εισβολής των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων στο βόρειο Ιράκ; Η Ελλάδα μέσω μιας διμερούς ελληνο-τουρκικής συμφωνίας, που θα ικανοποιεί τις τουρκικές επιδιώξεις (εδαφικές ή οικονομικές, πιθανόν ως ποσοστό των κερδών από τις πωλήσεις του φυσικού αερίου);

Είναι σχεδόν βέβαιο ότι αν δεν ικανοποιηθεί η Άγκυρα, τότε η Ελλάδα δεν θα μπορέσει να προχωρήσει στην εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην ανατολική Μεσόγειο και εντός της ΑΟΖ που έχει το δικαίωμα να καθορίσει. Η μη ανακήρυξη της ελληνικής ΑΟΖ λειτουργεί σε βάρος των ελληνικών συμφερόντων και διαιωνίζει τα διμερή προβλήματα με τη γείτονα Τουρκία. Ας ελπίσουμε ότι η Αθήνα με το Τελ Αβίβ, τη Λευκωσία και την Ουάσιγκτον έχουν σχεδιάσει τα επόμενα βήματα, διότι αν δεν πραγματοποιηθεί ένα από τα προαναφερθέντα σενάρια –έστω και τροποποιημένο- τότε βραχυπρόθεσμα θα πρέπει να αναμένουμε την επιδείνωση της περιφερειακής κατάστασης ασφάλειας και μια συγκρουσιακή σχέση μεταξύ της Ελλάδας και Τουρκίας.

Γιαννακόπουλος Βασίλης
Γεωστρατηγικός Αναλυτής
www.geostrategy.gr
geostrategical@yahoo.gr